

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

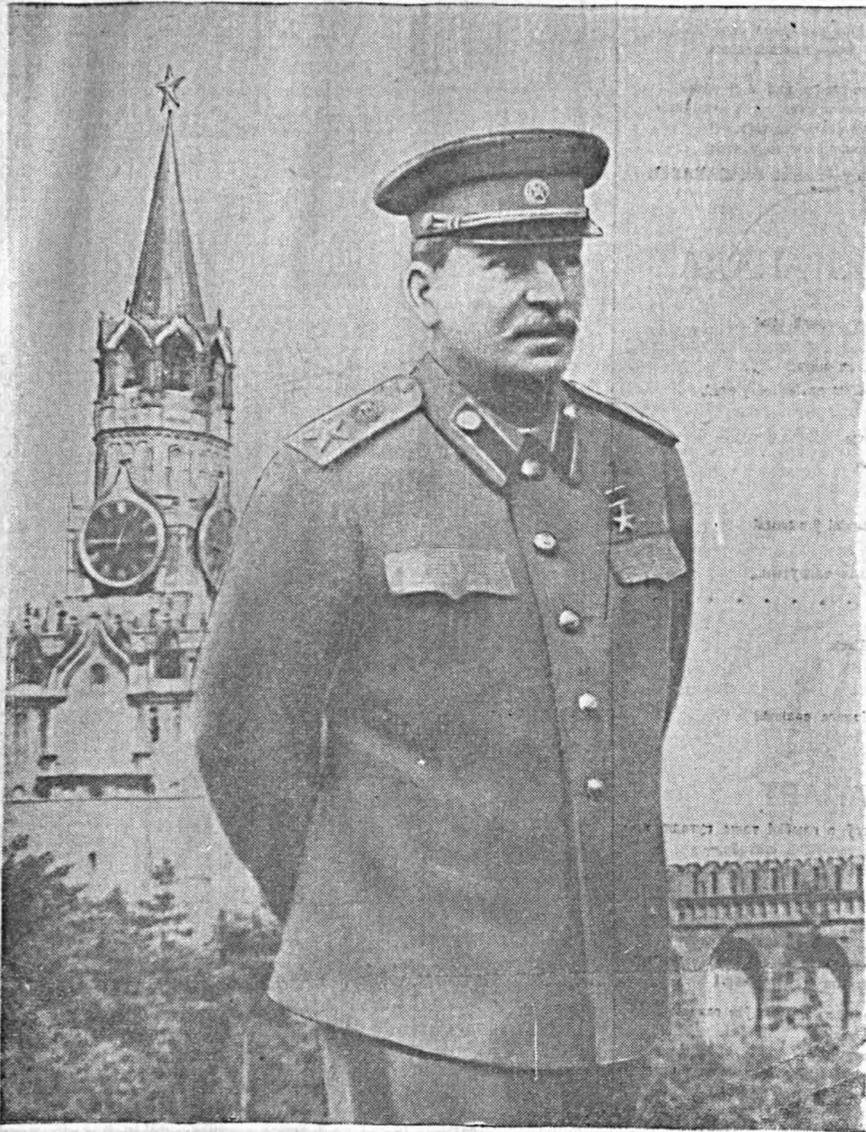
ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 38 (588)

Серада, 6 лістапада 1946 года.

Цана 50 кап.

НЯХАЙ ЖЫВЕ 29-Я ГАДАВІНА ВЯЛІКАЙ КАСТРЫЧНІЦКАЙ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РЭВОЛЮЦЫІ!

ЗАКЛІКІ ЦК ВКП(б) да 29-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі

1. Няхай жыве 29-я гадавіна Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі!
2. Няхай жыве супрацоўніцтва свабодалюбівых народаў у барацьбе за трывалы і працяглы мір і бяспеку!
3. Прыўтанне народам, вызваленым ад фашыскага прыгнёту і будучым сваё дзяржаўнае жыццё на дэмакратычных пачатках!
4. Братняе прыўтанне славянскім народам, на веки пазбаўленым ад заняволення нямецкіх прыгнятальнікаў! Няхай жыве непарушная дружба славянскіх народаў!
5. Працоўныя ўсіх краін! Змагайцеся за канчатковае выкарэнне фашызма! Выкрывайце і абудзьвайце падпальчыкаў новай вайны, сеючых варажасць паміж народамі, запалохваючых народы свету зданню новай вайны! Стойце на варце справы міру!
6. Няхай жыве Савецкі Саюз — надзейная апора міру і бяспекі, свабоды і незалежнасці народаў!
7. Няхай жывуць Узброеныя Сілы Савецкага Саюза! Няхай жывуць слаўныя савецкія воіны, якія з чэсцю выканалі свой абавязак у Вялікай Айчыннай вайне, якія пільна ахоўваюць стваральную працу савецкага народа!
8. Салдаты і матросы, сержанты і старшыні! Афіцэры, генералы і адміралы! Асвойвайце вопыт Вялікай Айчыннай вайны! Бесперапынна ўдасканальвайце свае ваенныя і палітычныя веды!
9. Няхай жывуць савецкія гранічнікі, якія зорка ахоўваюць межы нашай Радзімы!
10. Прыўтанне дэмабілізаваным воінам Савецкай Арміі і Флота, якія вярнуліся да мірнай стваральнай працы!

26. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі прамысловасці будаўнічых матэрыялаў! Бесперабойна забяспечвайце будоўлі пасляваеннай пяцігодкі будаўнічымі матэрыяламі!
27. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі тэкстыльнай і лёгкай прамысловасці! Выпускайце больш тканіны, трыкатажу, адзення, абутку і другіх тавараў шырокага спажывання! Паляпшаўце якасць прадукцыі!
28. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі харчовай і мяса-малочнай прамысловасці! Усямерна павялічвайце вытворчасць і павышайце якасць прадуктаў харчавання для насельніцтва!
29. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі мясавай прамысловасці і прамысловай кааперацыі! Усямерна павялічвайце выпуск і паляпшаўце якасць прадметаў шырокага спажывання і хатняга ўжытку! Шырэй выкарыстоўвайце мясцовыя рэсурсы! Па-шырайце вытворчасць мясцовых будаўнічых матэрыялаў!
30. Савецкія чыгуначнікі! Змагайцеся за бесперабойную работу транспарту ў зімовых умовах! Своечасова дастаўляйце грузы для народнай гаспадаркі! Павялічвайце пагрузку і паскарайце зварот вагонаў! Паляпшаўце абслугоўванне пасажыраў!
31. Работнікі марскога і рачнога флоту! Хутчэй дастаўляйце грузы для народнай гаспадаркі краіны! Змагайцеся за ўзорнае правядзенне зімовага суднарамонту!
32. Работнікі савецкага гандлю, кааперацыі і грамадскага харчавання! Разгортвайце культурны савецкі гандаль у горадзе і на вёсцы! Паляпшаўце абслугоўванне савецкага спажыўца!
33. Сяляне і сялянкі, рабочыя МТС і саўгасаў! Больш хлеба, гародніны, мяса, малака для насельніцтва, больш сыравіны для прамысловасці!
34. Сяляне і сялянкі! Чэсна і дбайна выконвайце свае абавязкі перад дзяржавай! Перавыконвайце план нарыхтовак! Дамо краіне больш хлеба, масла, мяса, гародніны!
35. Калгаснікі і калгасніцы! Усямерна панажайце грамадскае багацце калгасаў, умацоўвайце дысцыпліну працы! Свята захоўвайце Статут сельскагаспадарчай арцелі — асноўны закон калгаснага жыцця!
36. Сяляне і сялянкі, рабочыя і работніцы саўгасаў, заатэхнікі і ветэрынары! Павышайце прадукцыйнасць жывёлагадоўлі! Дабівайцеся значнага прыросту пагалоў жывёлы! Дамо краіне больш прадуктаў жывёлагадоўлі!
37. Работнікі савецкай навукі! Узбагачайце навуку і тэхніку новымі даследаваннямі, вынаходніцтвамі і адкрыццямі! Забяспечым далейшы тэхнічны прагрэс у ўсіх галінах народнай гаспадаркі краіны!
38. Работнікі літаратуры, мастацтва, кінематографіі! Стварайце высокадзейны мастацкі творы, вартыя вялікага савецкага народа!
39. Настаўнікі і настаўніцы, работнікі народнай асветы! Павышайце якасць навучання дзяцей! Выхоўвайце адукаваных і культурных людзей, беззаветна адданых нашай Айчыне!
40. Працоўныя Савецкага Саюза! Абкружым усе народнымі клопатамі інвалідаў Айчыннай вайны і сем'і гераічных савецкіх воінаў, якія аддалі сваё жыццё за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы!
41. Савецкія профсаюзы! Шырэй разгортвайце сацыялістычнае спароніцтва за выкананне і перавыкананне новага пяцігадовага плана! Працяляйце нястомныя клопаты аб павышэнні матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця працоўных!
42. Няхай жывуць савецкія жанчыны — актыўныя ўдзельніцы палітычнага, гаспадарчага і культурнага жыцця нашай краіны!
43. Савецкія юнакі і дзяўчаты! Авалодвайце сучаснай тэхнікай, навукай і культурай! Самааддана працуйце на карысць нашай Радзімы!
44. Вучні савецкай школы! Авалодвайце ведамі, рыхтуйцеся стаць непахіснымі змагарамі за справу Леніна—Сталіна!
45. Комуністы і комсамольцы! Будзьце ў першых радах змагароў за новыя магутны ўздым гаспадаркі і культуры, за далейшае ўмацаванне магутнасці Савецкай дзяржавы!
46. Няхай жыве магутны Савецкі Саюз, надзейны аплот дружбы, шчасця і славы народаў нашай Радзімы! Няхай жыве вялікі савецкі народ!
47. Няхай жыве Усесаюзная Комуністычная Партыя большэвікоў, партыя Леніна — Сталіна — натхніцель і арганізатар нашых перамог!
48. Няхай жыве правадыр савецкага народа — вялікі Сталін!
49. Пад сцягам Леніна, пад кіраўніцтвам Сталіна — наперад да новага росквіту Савецкай Радзімы, да поўнай перамогі камунізму ў нашай краіне!

У СВЯТОЧНЫЯ ДНІ

Прыгожа будзе выглядаць сталіца БССР Мінск у дні 29-й гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі. Цэнтральны гарадскі сквер афармляецца на тэмы: «Партыя Леніна—Сталіна — арганізатар нашых перамог» і «Савецкая Армія — армія-пераможца». Выстаўляюцца два пано А. Манасонава:

«Ленін у дні Кастрычніка» і «Сталін у Вялікай Айчыннай вайне». Афармленне плошчы імя Леніна прысвечана тэме «Пяцігадовы план аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі БССР». На камароўскай развіцця выстаўляецца пано Я. Красоўскага «Дружба народаў».

Калгасны хор вёскі Азярышчына, Рэчыцкага раёна, пад кіраўніцтвам Тацяны Лапацінай да 29-ай гадавіны Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі падрыхтаваў рад новых нумароў, з якімі выступіць перад працоўнымі горада Рэчыцы і калгаснікамі вобласці.

Да Кастрычніка Беларускае Дзяржаўнае Філармонія падрыхтавала вялікі канцэрт, у якім прымаюць удзел: аб'яднаны сімфанічны аркестр і аб'яднаны хор Беларускай Дзяржаўнай Філармоніі і Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета (дырыжор заслужаны дзеяч мастацтва БССР М. Шнейдэрман), ансамбль песні і танца пад кіраўніцтвам Р. Шыры, аркестр беларускіх народных інструментаў (дырыжор М. Рымкіў) і лепшыя артысты рэспублікі.

Будуць выкананы кантата А. Багатырова «Партызаны», урыўкі з оперы Д. Лукаса «Кастусь Каліноўскі», сімфаніета на беларускія тэмы М. Чуркіна, творы рускай класікі, беларускія народныя песні і песні савецкіх кампазітараў.

У рэпертуары хора апрача старажытных народных песень, народныя песні аб тав. Сталіне, Чырвонай Арміі, новая частушкі аб Айчыннай вайне, аб чацвёртай Сталінскай пяцігодцы. Хор падрыхтаваў таксама і беларускія танцы.

Артысты Беларускай Дзяржаўнай Філармоніі, Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета і Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы выступіць з канцэртамі на прадпрыемствах, у навучальных установах, у вайсковых частках.

Брэсцкі абласны Дом народнай творчасці дзейна падрыхтаваў да 29-й гадавіны Кастрычніка. У дні свята перад працоўнымі горада выступіць ансамбль песні і танца і аб'яднаны хор Дома народнай творчасці. Хор выканае песні савецкіх кампазітараў, прысвечаныя Кастрычніку і Вялікай Айчыннай вайне. (Нам. кар.)

Народнаму паэту Беларускай ССР Акадэміку ЯКУБУ КОЛАСУ (Канстанціну Міхайлавічу МІЦКЕВІЧУ)

Совет Міністраў Беларускай ССР і Цэнтральны Камітэт КП(б) Беларусі гарача вітаюць і віншуюць Вас, выдатнага дзеяча савецкай культуры, у дзень Вашай саракагадовай літаратурнай і грамадскай дзейнасці. Увесь свой вялікі талент, свае сілы Вы аддаце вернаму служэнню вялікай Савецкай Радзіме, сьляму народу. Сваёй шматгадовай і плённай працай Вы ўнеслі велізарны ўклад у справу развіцця культуры і мастацтва беларускага народа, развіцця ўсёй савецкай культуры. Прасякнутыя глыбокай адданасцю інтарэсам працоўных, нянавісцю да ворагаў нашай Айчыны, Вашы творы ўвайшлі ў залаты фонд савецкай літаратуры, які папулярны далёка за межамі нашай Радзімы. У гады Вялікай Айчыннай вайны Вы сваім палкім словам падмацавалі воінаў Савецкай Арміі, праслаўленыя бела-

рускіх партызан і партызанак, усіх савецкіх людзей на ратныя подзвігі, на неперыміруму барацьбу супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў за свабоду і незалежнасць Савецкай дзяржавы. Сваёй нястомнай работай Вы заваявалі глыбокую павагу і любоў усяго нашага народа і камуністычнай партыі. За выдатны літаратурны творы савецкі ўрад удастоіў Вас звання лаўрэата Сталінскай прэміі. Адзначаем Вашы выдатныя заслугі перад беларускім народам і ў справе развіцця савецкай літаратуры і мастацтва, Совет Міністраў Беларускай ССР і Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі большэвікоў Беларусі жадаюць Вам, Канстанціну Міхайлавічу, многіх год жыцця, здароўя і плённай працы на карысць нашай сацыялістычнай Радзімы.

Жадаем Вам, дарагі Канстанціну Міхайлавічу, доўгіх год жыцця і плённай працы на карысць савецкага народа.

СОВЕТ МИНИСТРОВ БЕЛАРУССКОЙ ССР. ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ КП(б) БЕЛАРУСЬ.

Саюз савецкіх пісьменнікаў Беларусі Народнаму паэту Якубу Коласу

Дарагі Канстанцін Міхайлавіч! Комсамольцы і моладзь Беларусі гарача вітаюць і віншуюць Вас з саракагадовым юбілеем літаратурнай і грамадскай дзейнасці.

Вашы творы высока цэнні і любіць савецкая моладзь. Усё Ваша жыццё і дзейнасць служыць ёй яркім прыкладам беззаветнай любові да Радзімы і адданасці справе партыі Леніна—Сталіна.

Жадаем Вам, дарагі Канстанціну Міхайлавічу, доўгіх год жыцця і плённай працы на карысць савецкага народа.

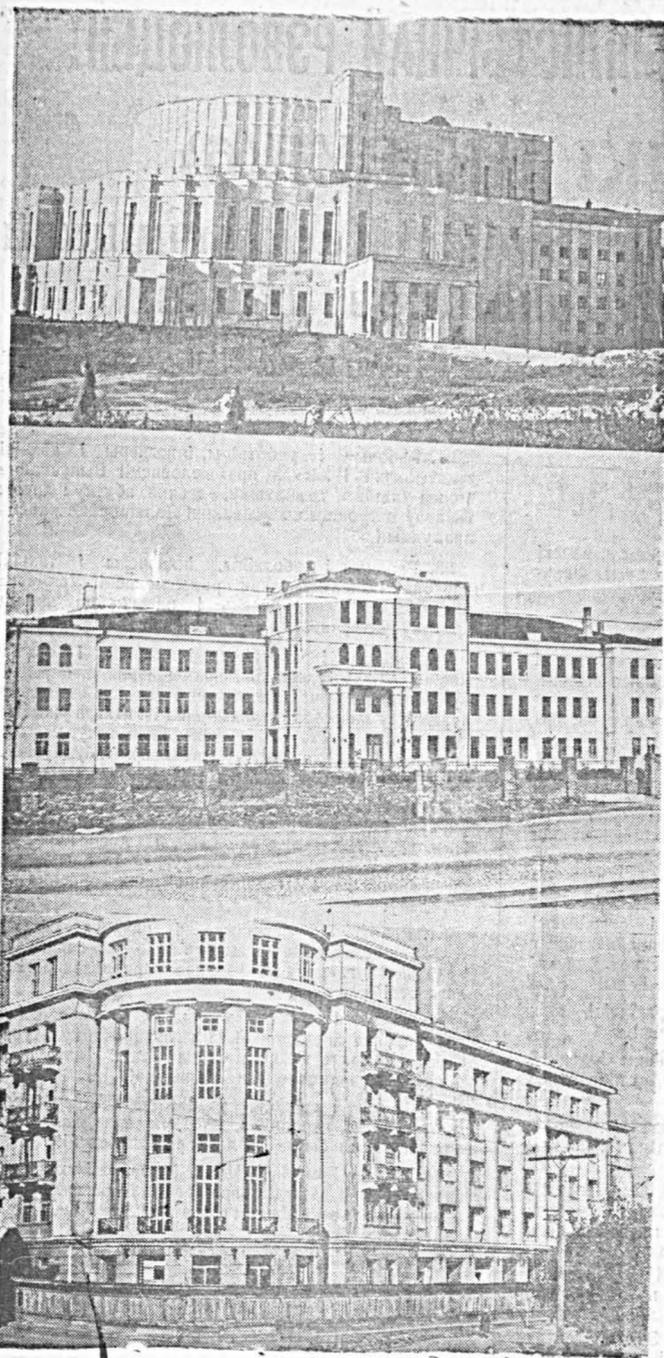
ЦК ЛКСМ Беларусі.

Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай Партыі (большэвікоў)

Работнікі літаратуры, мастацтва, кінематаграфіі! Стварайце высокадэйныя мастацкія творы, вартыя вялікага савецкага народа!

(З Заклікаў ЦК ВКП(б) да 29-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай Сацыялістычнай рэвалюцыі).

МІНСК А ДНАЎЛЯЦЦА

На адмыках (зверху ўніз): будынкi опернага тэатра, палітэхнікума і гасцініцы «Беларусь».

Фота Г. Бугаенкі.

Максім РЫЛЬСКІ

РАДАСНЫЯ ДУМЫ

Калі засвеціць агнімі вечар,
Калі замоўкну людзей работа,—
Падумай ціха, падумай ўпотаі
Аб тым, што стала, што будзе вечна.

Здабыта шчасце ў баях суровых,
Здабыта радасць у працы спорнай,—
Дык хай загіне пракляты вораг
У яркіх промнях дэбi светлых, новых.

Прыход дэбi новых не затрымае
Ні яўны вораг, ні друг фальшывы,
Бо нашы сны, бо нашы нывы—
Нязломнасць, сіла ў Савецкім краі.

У Савецкім краі—турбот нямаю,
Нам трэба скалы ламаць заўята,
Але не знішчыць ліхім гарматам
Маіх і друга дамоў трымаю.

У доме друга—на ўласным доме!
Спакой сягоння на вольных гонях!
Снягі бялюць на нашых скронях,
Ды толькі стома нам невядома.

Не час для стомы, калі нам трэба
Шырокім рэкам даць шлях цудоўны,
Калі вялікі агнём мы поўны,
Калі нам трэба сягнуць у неба!

Перакладзана ў украінскай Ул. ШАХАВЕЦ.

А. ВЯЛЮГІН

УВЕЧАРЫ СЁМАГА ЛІСТАПАДА...

Брукованы зорамі вуліц прастор...
Лістравыя людныя плошчы...
Пад'язджаючы,
За кілометраў сто
Пачуецца горада пошчак.

У сініх панелях адбіты дамы,
Нібы караблі на райдзе...
У шумных натоўпах згубіліся мы,
Глядзім:
Не за горамі нейдзе —

Над Свіслаччу
Вымпеў палощуць вятры,
Ен б'ецца над партам—крылаты!
У шкле незлічоных агністых вітрын—
Дары нашых фабрык багатых.

Палі стадыёнаў ляглі, як дымаві.
Тралейбус бяжыць з Аўтаграда.
Бясмертнага Леніна высіцца став
На плошчы ля Дома Урада.

Адсюль
Па кірунку ягонаў рукі
Вялізны,
Прыгожы, як мара,
Горад любімы плыве — у вякі,
Гудкамі
гушкаючы
хмары.

Як зоры,
Вакол расцілі ў вышнім
Ракеты
Над шляхам слаўным...

То
Будучы Мінск
Асвятлялі
Агні
Кастрычніцкага савітні

К. КІРЭНКА

КАСТРЫЧНІЦКІ РАПАРТ

Лістападаўскіх сівераў
Сцішылася зямля,
Па роднай краіне

на сотнях моў
Голас ляціць да Крэмыя.
Перад тым як з трыбуны
свету ўсяму
Праз славу савецкіх год
Сталін раскажа — бацьку, яму
Рапарт прыносіць народ.

Кастрычніцкі рапарт!
Бы ў сэрцы — у ім
Народа пачуцці ўсе.
І мужнасць, з якой мы ў боі стамі,
І мара, што радасць нясе.

Слухае Сталін.
— Мы, правадыр,—
Дакладвае ўралскі каваль,—
Для м'рных машыні і для грозных марцір
Далі выдатную сталь.

— Дастаў у глыбін тым вугалю д,—
Данецкі гаворыць шахцёр,—
Каб слава Радзімы — слава мал
Узляцела да ясных вор.

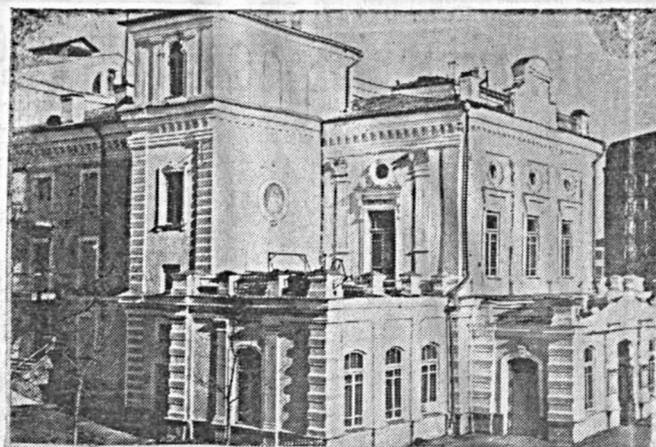
Спяшаецца голас пра нафту з Баку.
Ляціць з Беларусі сказ
Пра жытцi, што ўвонь з'явілі на таку,
Што вырастае ў добры час.

Мацнеюць, заліваюцца ўсе галасы
У голас адзін:
— Правадыр!

Мы працай краіне прыможым красы,
У сваім зямлі сваёй шыр!
Святлом заліваюцца плошчы Масквы.
І вось ужо чую свет:
Сталін гаворыць! У слове жыўым—
Народу наказ-запавет.

— Браты! Суайчыннікі!—мужнай рукою
Паказвае ў шчасце шлях,
І мы падмаем вышэй над зямляй
Вялікі Кастрычніцкі сцяг.

МІНСК А ДНАЎЛЯЦЦА

На адмыках (зверху ўніз): будынкi тэатра імя Я. Купалы, Сталінскай школы № 28 і жылы дом на вуліцы Карла Маркса.

Фота Г. Бугаенкі.

Я. Брыль

ГАВОРЫЦЬ МАСКВА!

(Урывак з нарыса „Нёманскія казакі“)

Над паселяў з яловых лапак, на цішчы
вісць аўтамат «ППШ». А пад нарай—ля-
жыць «узрыўчатка»: тол, капсулі, бифордаў
штур. Ляжыць усё гэта па-сабе, ціхае, ня-
шклюднае, пакуль над ім спацьвае на нарах
брыгады судаворца Пятрусь С.

Ды вось Пятрусь паднялі, загадалі з'я-
віцца ў штаб міжрайцэнтры.
— Ты ўжо колькі пусціў пад адкос?—
пытваецца «дзядзя Валодзя».

Пятрусь толькі пасміхаецца. Каму-ж ве-
даць, як не пачаўшы, і начальнік, безу-
моўна, ведае. Аднак, таму што трэба неш-
та адказаць, ён кажа:
— А ўжо-ж трохі ёсць.

— Дык вось, брат, трэба нам хороша за-
кончыць. Адным словам — даём развіталь-
ны канцэрт. Падрыхтуйся. Памагатых дам.
Вось яны.

У сініх дыме махоркі ўсімхаецца свой
хамбрыг, усміхаецца «Жукаўскі». Усмі-
хаецца малады камандзір брыгады імя
25-годдзя БССР. На сінім, казакім мун-
дзіры Міцькі*) выразае вылучаецца забі-
таваная да пляча рука. Міцька сядзіць, як
заўсёды ціха, збоку, прытрымліваючы пад
локаць сваю параненую руку і ўсімхаецца.
Зразумешы, што дапамога дзецца нішто
сабе—Пятрусь усміхаецца таксама.

Узрыўчатку выцягнулі і з-пад Пятрусьвай
мары і са складу. Падрыхтаваныя зарадкі
размяркоўваюцца ў шматлікія торбы міне-
раў. А тады, нарэшце, з цішчы над яловай
паселяў адмаецца быўшы «ППШ».

Ідуць «комсомольцы», «будзёнаўцы»...
Брыгадны судаворца Пятрусь С. смеецца,
нарэшце, уголас. Бо адтуль, да нас лесам
святлее ўсход—адтуль гаворыць Масква.

Маладзенькі наборшчык комсамалец Ва-
лодзька Н. не спіць чацвёрты суткі. Ды
хто там цяпер засне! Амаль з паўдня да
радакічнай зямлянікі змодзяцца хлопцы,
дзяўчаты. Амаль з паўдня Валодзька сяд-
зіць каля бліскачай скрынкі радыёпрыём-
ніка. Калі-ж, нарэшце, прыходзіць пара, і
ў зямлянцы, паруючы напружаную, ура-
чыстую цішыню, раздвеецца сардэчнае пера-
звонванне пазвонных—у руцэ Валодзькі
зноў пачынае трымацца пяро.

«Гаворыць Масква!»
Друкуюцца цяпер толькі загады і зводкі.
Недатыкальны запас сытыяку, што ляжаў
каля нараві самага рэдактара, тае вельмі
хутка. Наладзіць дзяжурства зусім немаг-
чыма. Як толькі канцаецца прым перадач-

пачынаецца падрыхтоўка да друку. Лічыла-
ся, што Мікола паспаў, што можна яго
пакаліць да шрыфтоў, але Мікола зусім не
ляжыўся. Лічылася, што Валодзька спіць,
каб пасля падманіць Міколу, аднак Ва-
лодзька стаіць на зямлянцы і слухае гул
каналады.

Гаворыць Масква:
Асушу твае слёзы,
Залечу твае раны,
Дарагая мая Беларусь!

Валодзькавых слёз не трэба асушваць, бо
іх не было. Яны толькі цяпер вось просіцца
на вочы. Слёзы радасці, шчасця. Валодзька
ляжыць за сасной недалёка ад зямлянкі і
плача. Так, як ніколі дагэтуль. А потым ён
піша зноў. Не загад, не зводку, а сабi, ад
душы.

Аднак, рэдактар бракуе яго матэрыял.
— Зірні ты на сабе ў люстэрка, — кажа
ён.—Зарумуеўся па вушы, воіні. Нам не
слёзы патрэбны, а біць іх яшчэ больш».

Тады Валодзька цішком вырашае ўдзячы,
каб давесці гэтаму сухару, чаму ён не
можа не плакаць.

Іх, разведчыкаў Міцькі, восем. Лепш
сказаць, толькі сем, бо восьмы—маладзень-
кі наборшчык Валодзька. Аднак перавага ў
іхніх руках. Яна заключаецца ў тым, што
яны захапілі заходні канец вёскі, а банда
нямецкай пяхоты ўвайшла ў гэту вёску ад
усходу. Немцы стаяць сярэд вуліцы, да-
рэшту, відаць, збітыя з талку куды і як
ушыкаць.

Як-жа цяпер зачыніць гэтую пастку?
Казакі спешаюцца, хавваюць коней на двор.
Раздзяліцца ды абкружыць немцаў з усіх
бакоў—нехапае сіл. Застаецца адно—на
ўра!

Яны крычаць і бягуць. Ад варот да
варот—пераскокамі, хавваюцца за вушкі,
слупы і вуглы будынкаў. Б'юць з аўтама-
таў, вінтовак. Валодзька бяжыць не
заднім, аднак, калі яны спыняюцца апош-
ні раз—да немцаў крокві сорах. Гэта буд-
зе апошні скачок. А яны ўсё стаяць. Каскі,
закансаныя рукавы, настаўленыя аўтаматы.
Іх больш сарака. Калі яны рынуцца—
будзе, магчыма, па ўсім... Але як толькі
Валодзьку пачынае рабіцца болязна, з-за
вугла перад ім выходзіць Міцька і проста
ідзе да немцаў.

— Здавайся, фрыц, бо так і так капут,
нашы навокал. А не здасцеся жыўцом—як
бараноў парэжам.

Мішка не толькі гаворыць—ён і паказвае.
Спачатку, паказваючы «спойнае абкружэнне»,
ён круціць уверх рукою, а потым, па-
казваючы, што выйде, калі не здадуцца
жыўцом—ён трасе аўтаматам і лаецца хлб-
стка, зусім па-казакі. Аднак, немцы стаяць—
— А ну, дай нам па штучцы...

Два мужчыны з'явіліся ззаду Валодзькі
знячэўку, спалохалі. Тады ён заўважае і
трэцяга: дзядзька бяжыць з канпель, ад
гумна, басаноў, з аплюшай на плячы.
А цераз вуліцу, каля Коля, тры дзядзькі
ўжо трымаюць па доўгай нямецкай гранаце.

— Гэтак вось скручвай, — тлумачыць ім
Коля,—а тады —тузуну за штурок і шпур-
ляй. Вось толькі Мішку вярнуць.

Ён крычыць Мішку: «Хавайся!», а пасля
над вёскай зноў грмыць працяглае, у два
разы мацнейшае «ура-а!».

Валодзька заўважаў, як дзядзька ў доў-
гай кашулі навіпуск рвануў за штурок, а
пасля, быццам каменем на чужую свайно,
шпурнуў гранату. Заўважыў і тое, як іншыя
тры ці чатыры гранаты, віхляючы доўгімі
ручкамі, ляцелі туды, куды і сам ён, з
адчайным, па самай вушы—ура! Кінуўся
разам з усімі. Заўважыў, як шэрыя немцы
усім гуртам рынуліся ўправа, на двары.
Заўважыў, што некалькі іх засталася на
месцы разрыву гранат. Асабліва добра за-
ўважыў тое, як ён сам зусім нечакана,
спрытна перамахнуў цераз вёскі на адным
спрытне перамахнуў цераз вёскі на адным
спрытне перамахнуў цераз вёскі на адным
спрытне перамахнуў цераз вёскі на адным

Першы з краю, да якога падбегуў мала-
дзенькі задыханы наборшчык, быў, як зна-
рок, здаравенны. Аднак ён так шчыра ця-
гнуўся рукамі да неба, што Валодзька заў-
важыў, як шырока распушчыў яго непаго-
длены падбародак, прышчэпнуты да верхніх
гузікаў мундзіра.

Два крокі перад ім ляжаў харошанкі,
цяпер ужо Валодзькаў, аўтамат.

... На згумненні сабралася ўся вёска.
Дзядзькі, у першую чаргу тым ўшасцiх,
што прычымліліся да перамогі, раабраўны

трафейную зброю. Трыццаць немцаў, як
бачыць аскубленых, стаяць на дарозе.
Адзін з нагой у крыві. А першы, фельдфе-
бель, трымае перад сабой поўбуханкі хлеба
з горбачкай мякакага масла наверх.

— Ну, Валодзька, камандуй парадам.
Усе казакі на конях. Але перад фронтам
калоны стаяць толькі адзін Валодзька. Ён
напружае памяць, намагаючыся знайсці
пару неабходных нямецкіх слоў. Адно, най-
больш пэўнае, ёсць.

— Ахтунг!—гукіе Валодзька, устаўшы
на страмэнках. І адразу, забыўшыся на ўсю
важнасць камандзіра парада, смеецца. Вос-
трая горбачка масла на немцавым хлебе, як
толькі фрыц разам з усімі выпрастаецца
сна смірна, амаль не звалілася на песок.
Аднак, фельдфебель не асмелься паправіць
яе.

Нямецкія словы Валодзькі зусім разлі-
целіся. Чорт іх бяры! Ён паварочае каця і
па-свойму камандуе:
— На праў-во, а-за многі!

Калона плячэцца да Нёмна. Апроч Ва-
лодзькі, абабал немцаў ідуць чатыры пера-
можцы-дзядзькі. Басаноў ж з аўтаматамі.
А казакі зноў паскакалі.

Пушчанскі тракт ішчэ гудзе. Трэці дзень.
У хмарах пылу равуць машыны, скрыпяць
вазы, ідуць бласконныя калоны недабіткаў.
Над пераправай на Нёмне і сёння пакаружы-
ліся іх самалёты, скідаючы на парашутах
бочкі і скрынкі з гаручым.

Абапал тракту ў лесе ляжаць з куляме-
тамі пахаваныя хлопцы: выглядаюць
момант найбольш адпаведны для скоку.

А на Чорных Вуглах—адным з найбольш
глухкіх куткоў пушчы—стаяць каля воза
Валодзева мама.

На возе пад хусткай спяць Коля і Зінка.
«Ой, калі-ж гэта скончыцца!»—думае мама,
Уся разамлеўшы ад спіцы і трывогі, яна
час-ад-часу папраўляе над вачыма свабо-
дую хустку і слухае. «Мамачкі, што-ж
гэта? Нехта едзе...»

— А што, знайшоў, нарэшце!—чуваць
раптам з хустоў.

— Ай, Валодзька, сынокі!
— Вы яшчэ трохі пастойце, — кажа ён
пасля, прагна сёрбаючы са збанка густое
кіслае малако.—Пастойце да вечара толькі,
і ўсё. Гэта ўжо ідуць апошнія. А Крэманс-

кім трактам ідуць нашы. Сам бачыў, як
разведчыкі пілотку прывялі. Чырво-
армейскі далі. Яны заходзяць у аблок.

— А ты-б мо' паехаў ды ўсім расказаў?
Яны вось тут недалёчка.

.. Вітрыны, каб павесіць газету, няма.
Няма і газеты. Ды навошта яна. Валодзька
сідзіць у садзе вышэй за ўсіх: за ўвесь
гэты натоўп людзей, вазоў і чароды жывё-
лы. Вёсак тут—можа з пяцьнаццаць за рэ-
сабралася. І ўсе дзядзькі і дзёткі, дзятчаты і
дзёткі глядзяць на Валодзьку. А ён гаво-
рыць аб тым, што заўтра—напэўна, дахаты.
Згадае таксама і пілотку, але гэта—між
іншым. Цяпер ужо нават не трэба зачытваць
загаду з гэтым, хвалюючыю душу—«Гаво-
рыць Масква!». Бо вось яна прыйшла
ўжо: чуваць не гул, а магутная кананала
роднай артылерыі.

Па бязмежнай прасторы няскошаных лу-
гоў, ад поля і вёсак імчыцца да Нёмна
адзінокі казак. Кузьмелы мэхалат афарба-
ваны на светла-зялёны колер, прыкметны
вядалі. Ён імляе над дугам, як крылі
светлага матыля.

А з-за Нёмна, ад пушчы, насустрач све-
тла-зялёнаму матылю, імчыцца група коні-
каў. Першы конь—імяны, гарачы—ніяк не
можа ўстрымацца, каб ішоў не перайці на
галоп. А за ім ледзь паспаваюць усе іншыя.
Нават Валодзькаў гнядзі.

І вось сустраліся, сталі.

— Таварыш упавуважаны,—чаканіць ён,
спрытна устаўшы ў страмэнках,—дазвольце
далажыць, што мы—Асоба-казакі атрад—
злучыліся з Чырвонай Арміяй. Гэта, конікі,
Першая Украінская партызанская дывізія
імя Каўпака. Адзін уваход ідзе за мной, на
спатканне з вамі, Вуш дзе яны.

Сустраўліся на лузе. Пакуль дзядзя Ва-
лодзька ўрачыста, як гаспадар гэтых месцаў,
вітае з армейскім маёрам, кавалерскага
змяшаліся ў адну кучу і пазыходзілі з ко-
ней. Валодзька, таксама як іншыя хлопцы,
пусціў каня на траву і, хоць ён і не курыць
яшчэ, следам за іншымі хлопцамі палез
шчопцамі ў вышыты украінскі кісет. Пры-
курушы ў здаравеннага, загарэлага і за-
пыленага куляметчыка, Валодзька спачатку,
ад першай зацікаў, закахлаўся, а потым—
зноў засмяяўся. Ад ішчасця, так, як ніколі
дагэтуль.

*) Д. А. Дзмісенка, камандзір «Першага асоба-казакскага атрада».

Пясняр пафасу народнай барацьбы

У вершы «Водгулле», напісаным у 1921 годзе, праводзіць паралель паміж прыродай і душой чалавека, Якуб Колас вызначае задачы паэта наступным чынам:

А ты, калі гора каго напаткае,
Ші жалба пацучеца, плач.
Або запануе дзе крыўда ліхая,
На ўсё адгукніся, адзнач!
А радасць пацуче, надзеі ўзаюцца,
Каб добрыя весткі падаць,
Няхай тады струны твае засяюцца
І песню шчасця гучаць!

Праз усю сваю саракагадовую дзейнасць паэт цвёрда трымаў гэтыя прынцыпы: на ўсё адгукніцца і ўсё адзначыць у сваёй творчасці — і гора народа, і яго радасць.

Ужо ад самых першых дзён маладосці жыццё Якуба Коласа было суровае. Але ішчэ больш горкім і суровым было жыццё беларускага селяніна, якое бачыў штодзёна на паг. Гэтыя абставіны, галоўным чынам, і вызначалі характар коласавскай паэзіі.

Не пытайце, не прасіце
Светлых песень у мяне,
Бо, як песню заспяваю,
Жаль вам душу скажыце.

Я-б смяляў, жаргаваў-бы,
Каб вас чуць развесяліць,
Ды на жыццё як паглядзіць.
Сэрца болям зашчыміць.

Выдатны пясняр беларускага народа Якуб Колас праўдзіві і глыбока адлюстравуе ў сваёй творчасці гэту суровую старонку гісторыі нашай краіны пачатку дваццатага стагоддзя.

Аб'ектам яго творчасці становіцца пераважна сялянства, але ён закранае часамі і жыццё рабочага і вясковай інтэлігенцыі. Родны край, вёска, мужыцкае жыццё, плыткі, аргы, жыццё ўдывы, доля блатчы, пастухом, першы заробатак, жніво—вось што з'яўляецца тэмай коласавскай паэзіі. Іначай кажучы, у цэнтры гэтай паэзіі стаіць сялянскае жыццё ва ўсіх яго прыхах.

Аднак, сцверджанні пэўнай часткі нашай крытыкі, што быццам-бы Якуб Колас з'яўляецца толькі паэтам грамадскага смутку, не маюць пад сабой ніякіх падстаў. Якуб Колас агляў не толькі гора народа. Ён, поруч з Янкам Купалам, быў у нашай паэзіі пясняром пафасу народнай барацьбы ў рэвалюцыі 1905 года; ён быў трыбунам, які заклікаў народ на змаганне з царызмам; ён быў пракокам, які верыў у сілы народа і ў яго перамогу; ён быў імясненнікам, у творчасці якога знайшлі сваё месца і гумар народа і яго дасціпнасць.

Апісанне народнага гора, некаторага задуманнага засмучанасць, з якой Якуб Колас глядзеў на ўбогія прыгнечаныя Беларусі,— гэта толькі адзін бок яго творчасці. Талент Якуба Коласа ў аснове сваёй эпічнай. Там, дзе лірык можа лёгка перайсці ад адной фарбы да другой, Колас, верны сваёму эпічнаму метадзі аднапланавасці, дае малюнак толькі ў адным колеры. Таму поруч з вершам «Пясняр», у якім Якуб Колас гаворыць, што ён «пра радасць лёнь не здаўся», паэт у тым жа годзе дае другі верш, дзе звяртаецца да пясняра з такім заклікам:

Заспявай-жа ты песню такую,
Каб маланка жахала яна
І паліла надлю людскую,
Каб грэмела, як гней перуна!

Вось чаму поруч з вершамі, поўнымі смутку аб народнай долі, з-пад пера Коласа з'яўляюцца вершы, якія гучаць магучым пратэстам супроць тагачаснага ладу і заклікам да барацьбы за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне. І калі творы аднаго парадку з'явіліся ў выніку беспрыкладнага сацыяльнага і нацыянальнага становішча народных мас Беларусі, дык другія былі народжанымі і адлюстравалі змаганне гэтых мас у рэвалюцыі 1905 года.

Паасобныя рысы тагачаснай рэвалюцыйнай рэчаіснасці знайшлі сваё адлюстраванне ў апавяданнях Якуба Коласа «Бунт», «Нёману дар», і нават у такіх гумарыстычных рэчах, як «Соккі падаў», «Недаступны». З найбольшаю сілай рэвалюцыйнага настрою мас выяўлены Якубам Коласам у яго лірычных і сатырычных вершах.

Устаньце, хлопцы, ўстаньце, браткі!
Устань ты, наша старан!
Ужо глядзіць к нам на палаткі
Жыцця новага ясна.

— заклікае паэт у адным з вершаў 1906 года. Але тут заклік носіць ішчэ абстрактны характар. У вершы «Ворагам» Якуб Колас называе ўжо сваімі імянамі прыгнечаных працоўнага народа, і заклік яго набывае вельзлярную сілу. Ён гучыць як магучы прысуд над ваяклятым ворагамі:

Багачы і панства,
Нашы «дабралеі»!
Мы на суд вас клічам,
Каты вы, зладзеі!

Ужо даўно вароўкі
Вас, паны, кацаюць,
І па вас асіны
Слёзы праліваюць.

У гэтым вершы Якуб Колас правільна, у паслядоўна-рэвалюцыйнай паэзіі намагае шляхі да барацьбы супроць памешчыкаў і капіталастаў за поўнае сацыяльнае вызваленне працоўных мас. Ён гаворыць, што толькі пераўзыхваўшы змаганне з памешчыцка-буржуазным ладом можна прыйсці да перамогі і ўстанавлення новага, справядлівага грамадскага парадку. І гэты заклік паэта даходзіць да нас і знаходзіць адгук у іх думках.

Адкрытае выступленне Якуба Коласа не толькі супроць панства і багачей, але і супроць іх трымадзій апары — царызма, не магло быць дарэмна паэту. Тым больш, што пад гэты час паўстанні былі падаўлены царызмам у ачужанай лю-

тасці і рэвалюцыйны рух пайшоў на спад. Па ўсёй краіне пачаліся рэпрэсіі. Наступала сталінская рэакцыя. Але ні жорсткія рэпрэсіі, ні чорныя дні рэакцыі, ні турма не зламалі цвёрдага духу і волі Якуба Коласа. Мне здаецца, памыляюцца ты, што па шаблону імянныца ахарактарызаваць творчасць паэта перыяду рэакцыі, як адступленне ад рэвалюцыйных прынцыпаў і ў бачы большага смутку і нават песімізму. Факты творчасці Якуба Коласа гавораць аб адваротным.

У першую чаргу тут трэба адзначыць вялікі цыкл вершаў на тэмы астражнага жыцця. У большасці гэтых вершаў са смуткам успамінаюцца родныя мясціны, жыццё на волі. І ў кожным з іх затоена моцнае, прагнае жаданне свабоды.

З другога боку, з'едлівы здзек з царскіх аб'яваў даць вольнасць і канстытуцыю тут, у сценах турмы набываюць асабліва глыбокі сэнс і выразнасць. У адным месцы Колас называе аб гэтым нібы намёкам, што смужычы сын пахлім роўнасць мае... у магле. А ў вершы «Канстытуцыя» ён дае ўжо разгорнуты сатырычны паказ тых «свабод», якія «даравалі» народу цар Мікалай. Ён горача кліча змагацца з гэтымі парадкамі, бо верыць, што не задуманы канчаткова ў народзе рэвалюцыйны дух.

Я — мужык, а гонар маю.
Гнясу, але да пары.
Я маучу, маучу, трываю.
Але скоро загучаю:
«Стрэльбы, хлопчыкі, бры!»

Колас бязлітасна б'е тых, што зняверыліся ў сілах народа, «ад думак даўнейшых сваіх адракліся», пакарліва паклалі на шыі тых ярэмы, якія самі-ж раней асмаялі. «Ці чуеце, хлопцы?»—звяртаецца да іх паэт і тут-жа гаворыць:

Адкажу не маю
І вечно пакой вам ў астрые спяваю.
Колас з гарачым заклікам звяртаецца да тых, хто не адрокся ад сваіх ранейшых ідэяў, але каго запалохла чорная воль рэакцыя.

Ён сваімі словам імянныца загартваць у іх душы цвёрды дух, волю да пераадолення вялікіх цяжкасцей на шляху барацьбы:

Гай, выгнаннікі,
Сябры любячы,
Да канца, браты,
Будзьма цвёрдымі!

Паэт верыць, што жаданая ясна вернасць, і ён усім сэрцам сваім заклікае яе: Сагрэў ты нас, цяплом абвей... Ідзі, ясна, ідзі скара!

Такім чынам, і ў чорныя гады сталінскай рэакцыі, і ў гады страшнага ідэянага разброду сярод інтэлігенцыі Якуб Колас заставаў верны сваім рэвалюцыйна-дэмакратычным ідэалам, сваёму народу. Ён смуткаваў аб горкай народнай долі, але ніколі не сумняваўся ў сілах народа, бязлітасна выкрываў царызм, бачыў здарніцкую рэвалюцыю, клікаў да змагання за волю і веру ў перамогу.

Залотое жыццё прынесла народам Расіі Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя. Пасля рэвалюцыі ўсю ўвагу Колас аддае рабоце над паэмамі «Новая зямля», «Сымон Музыка». Яны былі пачаткам да рэвалюцыі і становіцца сабой арганічны пераход ад твораў дакастрычніцкіх да твораў паслякастрычніцкіх.

Паэма «Новая зямля» з'яўляецца адным з самых выдатных твораў Якуба Коласа і ўсёй нашай беларускай літаратуры. У ёй з гранічнай выразнасцю напісана трагедыя беззалежнага селяніна, які не пазбыўся ішчэ ілюзіі мірнага шляхам і адным сваім мазалём прыміць кавалак зямлі і такім чынам вызваліцца ад панскай залежнасці. Такім селянінам у паэме з'яўляецца Міхал. Ён служыць у пана лесніком. Лёс яго цалкам залежыць ад людзей, якія стаць вышэй за яго. Цярпячы ад іх усялякія крыўды, Міхал думае, як-бы яму стаць незалежным, вольным чалавекам, і ў яго з'яўляецца мара:

Купіць зямлю, прыдбаць свой кут,
Каб з панскіх выплатаў пун,
І там зашчыць сабе навола:
Свая зямля—вось што аснову.

Для дасягнення пастаўленай мэты Міхал прыкладае ўсе свае намаганні. Але на яго шляху стаць уся памешчыцка-капіталістычная арганізацыя з яе банкіамі, нагарыяльнымі кантэрамі і іншымі ўстановамі запрыгнечання. Страціўшы ў вырнай барацьбе ўсе свае сілы, Міхал памірае, не дасягнуўшы запавятай мэты.

У рамках гэтай нескладанага сюжэта Колас удалося намаляваць шырокае і арыку карціну жыцця і побыту сялянства перад рэвалюцыяй 1905 года. І гэту паэму справядліва называюць энцыклапедыяй беларускага сялянскага жыцця. У ёй праўдзіва і з вялікім майстэрствам выпісаны характары. У ёй з высокім натхненнем апісана чалавечая праца. У ёй ярка і дакладна напісаны малюнк сялянскага побыту. Яна прасякнута паэзіяй беларускай прыроды і мяккім сялянскім гумарам.

Аднак, веліч паэмы «Новая зямля» не толькі ў гэтым. Яна, у першую чаргу, у вялікай ідэі, якую раскрывае аўтар праз усю падзеі і выкрывае тут трагічную неадпаведнасць паміж справядлівым марам селяніна аб зямлі і тымі нерэальнымі, ілюзорнымі шляхамі, якімі многія спрабуюць да яе ісці. Павінен быць ішчэ, сапраўдным шлях да чашчання,— робіць вывад чытач, слухачуючы заклічны акорд паэмы:

Прасторы шліхі калі-ж, калі
Ты закрусееш на зямлі
І адлучыш намы ўсе дарогі?

ПЯТРО ГЛЕБКА

У іншым плане напісана другая выдатная паэма Якуба Коласа «Сымон Музыка». У ёй расказваецца аб таленавітым самародку-музыку, сялянскім хлапчуку Сымоне. Багата абдарованы прыродай, Сымон не можа развіваць свой талент, таму што ўмовы жыцця надзвычай жорсткія. Выгнаны бацькамі з дому, ён трапляе спачатку да жабрака, пасля да карчмара і, нарэшце, да пана. Але нідзе няма свабоды яго таленту. Адна толькі сялянская дзівічка Ганна разумее душу музыкі. Сымон рэацыя да не ўсёй сваёй істотай, уцякае з панскіх палацаў і ідзе на шырокія прасторы жыцця.

Гэта сюжэтная лінія складае адзін, рэальны план паэмы. Поруч з гэтым у паэме разгорнуты другі, романтична-казачны план, у якім у выглядзе адступленняў і ўставак раскрываецца мудрасць і паэзія народа — яго ўяўленні аб прыродзе, песні, легенды, паданні і вераванні.

Закончыўшы паэму «Новая зямля» і «Сымон Музыка», Якуб Колас працуе над вершамі і апавяданнямі на сучасную тэматыку і адначасна піша апавесці «У Палескай глушы», «У глыбі Палесся», якія, па сутнасці, з'яўляюцца дзвума часткамі вялікага твора аб дарэвалюцыйным жыцці сялянства і вясковай інтэлігенцыі, аб іх абуджэнні да актыўнай грамадскай і рэвалюцыйнай дзейнасці.

У гэтыя-ж гады з-пад пера Якуба Коласа выходзіць апавесць «На прасторах жыцця». З уласцівай пэўнасцю чуйнасцю да ўсяго новага, Якуб Колас паказвае ў гэтым творы тую вельзлярную зруку ў жыцці і ў свядомасці сялянства, якія прынесла ў вёску савецкая ўлада. «На прасторах жыцця» — апавесць аб нашай моладзі перыяду аднаўлення гаспадаркі пасля грамадзянскай вайны. У ёй паказаны першыя крокі работы ленінскага комсамола ў вёсцы, яго роля ў лонцы старых звычаяў і забабонаў. У апавесці паказаны цяжка моладзі да навукі і культуры і тая шырокая прастора, якія раскрыла ў гэтым кірунку савецкая ўлада.

У апавесці «На прасторах жыцця», бадай, упершыню ў беларускай савецкай літаратуры, Якуб Колас загартваў аб асуджэнні балот і аб калектывізацыі ў сельскай гаспадарцы. З цягам часу, у перыяд барацьбы нашай партыі за калектывізацыю, гэты тэма ў творчасці Якуба Коласа становіцца асноўнай. Тут трэба адзначыць цыкл вершаў «Калгаснае» і апавесць «Адшчупенец».

У вершах «Калгаснае» паэт раскрывае погляды розных класавых праслоек на справу калектывізацыі. Ён зрывае маску з кулака, які прывідаецца ішчэ чыстай істотай і прыхільнікам калгаса, а на самай справе з'яўляецца воракам у асуджэнні шурцы, зладым ворагам савецкай ўлады. Ён паказвае глыбіннасць старой вёскі і раскрывае перспектывы новай; ён выступае палкім агітатарам за калектывізацыю:

«Мая зямля», «мой поллаў», «паша», «Мой луг», «мой конь», «мае каровы» — Злінялы, старыя словы!
Пара, пара даць сэнс ім новы:
Змяніць іх час на «наш» і «наша»!

Якуб Колас паказвае працэс калектывізацыі не спроста, а з усімі перашкодамі і цяжкасцямі, якія сталі на гэтым шляху. Ломка псіхікі селяніна ідзе складанымі і звылістымі сцэнкамі. Гэта разгорнута і досыць глыбока паказана ў апавесці «Адшчупенец». Цэнтральны вобраз гэтай твора, Пракоп Дубага, прыходзіць у калгас не адразу. Ён моцна прывязаны да ўласнасці і разлучыцца з ёю ў яго нехапае сіл. Тым часам уся сям'я Пракопа стаіць за калгас. Тады Пракоп кідае дом і ідзе ў свет. Але скрозь ён адчувае сабе «адшчупенец». Яму сорамна перад людзьмі за свае блэзныя вандраванні, і, прышоўшы ў калгас «Хвалі рэвалюцыю», ён выдае сабе за сялянскага дэлегата. Пазнаміўшыся з калгасным жыццём, Пракоп разумее сваю памылку і вяртаецца ў сваю вёску прыхільнікам калгаса.

Магчыма, што сюжэтная лінія апавесці некалькі выпадкова. Але ў рамках гэтай сюжэта Якубу Коласу удалося паказаць тыповыя моманты класавыя барацьбы на вёсцы і праўдзіва і пераканальна перадаць складаны працэс амен у псіхіцы селяніна.

Аповесць «Адшчупенец» увайшла ў нашу літаратуру як адзін з лепшых твораў аб калектывізацыі, якую Якуб Колас гарача вітаў і славіў у сваёй творчасці.

Я вітаю вялікі, шырокі разгон
Нашых дзён маладых,
Гоман творчасці іх.
Дык ярчай-жа гары, сонца радасных дзён!

У далейшым перадаванні гады Якуб Колас зноў не раз звяртаецца да калгаснай тэмы і прысвячае ёй такія цудоўныя творы, як паэтычны цыкл «Восенскае», вершы «Песняй вітаю я вас», «Дзед калгаснік», «Таніна тайна» і інш. У гэтых творах адлюстравана ўжо новая, калгасная вёска, з яе шырокімі паламі і новымі будынкамі, з трактарамі і камбайнамі, з новымі людзьмі і з новымі сацыялістычнымі адносінамі да працы.

Нямала добрых вершаў напісаў Якуб Колас і аб сацыялістычнай індустрыялізацыі нашай краіны. Сталінскія пяцігодкі, вялікія новабудовы, агні электрастанцый, новыя гарады, стыханасці метадзі працы—усё гэта ў той ці ішчэй ступені стаіла аб'ектам творчасці паэта. Якуб Колас убачыў Беларусь у новай постаці. Змяніліся гарады і вёскі, змяніўся пейзаж краіны—замест папуры і цёмных фарбаў зайграў светлыя, сонечныя колеры. Новая, радасная настроі загучалі і ў вершах Якуба Коласа.

І я ў захваленні, радасны і горды
За свой край, народ,
Убіраю ў сэрца дзіўныя акорды,
Творчай сілы ўалёт...
Вось чаму я сёння не тужу па леце,
Па сваёй вясне
І па тым, што колысь навазаў мне вецер
У юнацкім сне.

Не матвы смутку, а радасць і шчасце,
пачуцці горадасці за свой край і народ
поўным голасам гучаць у творчасці паэта.
І праз многія і многія вершы Якуба Коласа праходзіць ішчэ адно вялікае пачуццё, пачуццё ўдзячнасці творцы нашага шчасця, творцы вялікай сацыялістычнай канстытуцыі — Сталіну.

Правадыр наш, добры геній!
Праз вякі, праз часы далі
Усім новым пакаленням
Симвал шчасця будзе—Сталін.

Гаворачы аб вялікіх поспехах і шчасці Савецкай Беларусі, Якуб Колас заўсёды помніў і шчыра перажываў пакуты Заходняй Беларусі, якая стагнала пад ярмом беланарускай Польшчы. Не адзін добры верш напісаў паэт аб сваіх земляках—людзях Заходняй Беларусі, і не адну сатыру накіраваў супроць паноў і іх наймітаў. Але самым выдатным творам аб змаганні беларускага народа з польскімі панамі з'яўляецца апавесць «Дрыгва». Яна стала адным з любімых твораў нашага чытача і перакладзена на многія мовы народаў Савецкага Саюза.

У чым-жа сіла гэтай апавесці?
Сіла яе ў шырокім і глыбокім паказе народнай барацьбы супроць адвечных ворагаў нашага народа — польскіх паноў. Сіла яе ў затоенаным і глыбокім гневе супроць ворагаў. Гэты гней падмае на барацьбу і сямідзесяцігадовага Рыгора Талаша і падлетка Панаса.

З пратэстанта-адзіночкі Рыгор Талаш у ходзе барацьбы вырастае ў камандзіра партызанскага атрада. Рост яго адбываецца натуральна. Праўдзіва выпісаны і ішчэ вобразы апавесці, і гэты праўда надае ёй мастацкую глыбіню і пераканальнасць.

(За час Вялікай Айчыннай вайны Якуб Колас напісаў кнігу вершаў «Голас зямлі», дзве паэмы «Суд у лесе» і «Адплата» і дзесяці публіцыстычных артыкулаў. Усе гэтыя творы яднае ў адно цэлае глыбокае нявысказанае да нямецкіх захопнікаў і заклік да роўнага народа бязлітасна помсці гітлераўскім катом за разбурэнне і смерць заклік адважна змагацца з нямецкай навалай.)

Якуб Колас не толькі заклікае да барацьбы. У вершах «Засада» і «Над магілай партызана» ён дае паказ гэтай мужнай барацьбы беларускага народа, арганізавана нашай партыяй. Аднак, гэты толькі ішчэ пасобны штрых карціны. Больш разгорнуты малюк партызанскага руху Якуб Колас малюе ў паэмах «Суд у лесе» і «Адплата». У аснове паэмы «Суд у лесе» пакладзены адзін толькі эпізод, які завяршаецца партызанскім прысудам над ворагамі. Вобразы змагароў тут толькі ішчэ намечаны. Найбольш яркімі з іх з'яўляюцца Іван Гурба і дзед Гамяра. І ўсё-ж такі ад паэмы вее шырокім размахам і сапраўдным подыхам партызанскай барацьбы. Паэма моцна ярка выпісанымі карцінамі народнага гора. Яе адухатвае нявысказанае да ворага, глыбокая любоў да радзімы.

Паэма «Адплата»—больш шырокае эпічнае палатно аб партызанскай барацьбе з нямецкімі акупантамі і іх прыслужнікамі. Тут раскрываюцца дасціпныя метадзі барацьбы і народная кемнасць партызанаў. У гэтым—вялікае пазнавальнае значэнне паэмы.

Ярка напісаны ў паэме карціны партызанскага жыцця. З асаблівай любасцю выпісаны пейзаж, цудоўным майстрам яго з'яўляецца Якуб Колас.

Паказваючы разбурэнні і смерць, якія прынёслі ў нашу краіну нямецкія фашысты, баложа перажываючы вымушаны разлукі з радзімай, заклікаючы да змагання і помсты, малюючы гераічную барацьбу Чырвонай Арміі і партызанаў,—Колас заўсёды верыў у сілу народа і савецкай дзяржавы, верыў у нашу перамогу над нямецкімі чалавеканенявіцкімі. Яго надзеі збыліся: Чырвоная Армія пад кіраўніцтвам вялікага Сталіна вызваліла нашу краіну, разграміла нямецкія падчыны і атрымала сусветна-гістарычную перамогу.

Якуб Колас ад шчырага ўсяго свайго сэрца вітаў нашу перамогу і шматлікімі вершамі адзін з першых адгукнуўся на вялікі творчы энтузіязм, з якім наш народ узяўся дзяр за аднаўленне разбуранай немцамі гаспадаркі і культуры. Савецкі ўрад і партыя высока ацанілі работу паэта ў дні Айчыннай вайны і аднаўлення. За вершы «Маяк дні», «Дарогай славы», «Салар», «Майму другу», «Родны шлях», «На захад», «Голас зямлі» Якубу Коласу прысвоена высокая званне Сталінскага лаўрэата.

Талент народнага паэта надзвычай рознастайны. Якуб Колас—лірык і эпік, драматург і публіцыст. Ён піша вялікія праціны апавесці і кароткія гумарыстычныя апавяданні, паэмы і лірычныя вершы, глыбокія філасофскія рэчы і простыя творы для дзяцей. Спаконна, каларытна паэзія «Новай зямлі», узвышаная лірыка «Сымона Музыкі», задзіўна апаўдальнасць «У Палескай глушы», глыбокая жыццёвая філасофія «Казак жыцця», эпічная шырыня «Дрыгва», мяккі лірызм пейзажных вершаў, вясёлы і шчыльны гумар жарнавых апавяданняў—вось тая асноўная рыса, якія складаюць характар коласавскай творчасці. Глыбокая ідэяснасць, высокая грамадскае пачуццё асвятляюць гэтыя рысы сапраўдным пафасам, аднаюць іх у адно цэлае, і перад намі выступае маналітная постаць магучага паэта і пісьменніка.

Саюз савецкіх пісьменнікаў Беларусі Якубу Коласу

Прэзідыум Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР сардэчна віншуе Вас, народнага паэта Беларусі, заснавальніка беларускай савецкай паэзіі, з саракагадовым юбілеем Вашай літаратурнай і грамадскай дзейнасці, прасякнутага духам высокай ідэяснасці, беззаветнай адданасці Радзіме і народу. Горача жадаем Вам многіх год здароўя і творчых дасягненняў. Генеральны сакратар Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР А. Фадзееў.

Народнаму паэту БССР Якубу Коласу

Дарогі Канстанцін Міхайлавіч! Саюз савецкіх пісьменнікаў Беларусі гарача вітае Вас у дзень слаўнага саракагадовага юбілея літаратурнай і грамадскай дзейнасці і жадае Вам доўгіх год жыцця і плённай творчай працы на карысць народа, на славу нашай савецкай Радзімы.

Сорак год назад Вы ўпершыню выступілі ў друку са сваімі выдатнымі творами, якія абуджалі свядомасць нашага народа, клікалі і натхнялі яго на барацьбу за сваё вызваленне.

На працягу ўсёй літаратурнай дзейнасці Вашы творы былі выяўленнем думак і імянныца народа; у гады Вялікай Айчыннай вайны яны былі баявым заклікам да гераічнай барацьбы народа за поўную перамогу над ненавісным ворагам.

Вы былі неразлучны з народам у дні яго няшчасцяў і ў дні радасці. Услаўляючы ў сваіх творах натхненную работу народа і яго гераічныя баявыя подзвігі, Вы ўслаўлялі справы большэўскай партыі і геніяльнага правадыра народаў таварышча Сталіна. Разам са сваім народам Вы спявалі славу правядуру.

Вы правялі вялікую выхавальную работу, вырашчываючы пакаленне пісьменнікаў. Ваша грамадская дзейнасць, Ваша творчая праца, усё Ваша жыццё служыць прыкладам таго, які пісьменнік павінен служыць сваёй Радзіме.

Ваша выдатная творчая праца высокая ацанена народам, партыяй, савецкім урадам, які ўдасцой Вас высокіх званняў народнага паэта рэспублікі і лаўрэата Сталінскай прэміі.

Саракагадовы юбілей Вашай слаўнай творчай і грамадскай дзейнасці—вялікае свята беларускай савецкай літаратуры, адным з пачынальнікаў і заснавальнікаў якой з'яўляецца Вы, дарогі Канстанцін Міхайлавіч.

Сёння мы радуемся Вашым вялікім творчым поспехам і цвёрда ўпэўнены ў тым, што беларуская савецкая літаратура ўзбагаціцца Вашымі новымі глыбокадэкайнімі і высокамастацкімі творами.

Жывіце, дарогі Канстанцін Міхайлавіч, доўгія гады, працуйце, ажыццяўляйце свае вялікія творчыя задумкі. З Вамі любоўю народа. Вас ажуржае малодзе пакаленне савецкіх пісьменнікаў — Вашых вучняў і шчырых прыхільцаў. Аб Вас і аб усіх нас кляпоціцца савецкі ўрад, большавіцкая партыя, вялікі Сталін.

Саюз савецкіх пісьменнікаў Беларусі.

Гарадскі літаратурны вечар, прысвечаны 40-годдзю літаратурна-грамадскай дзейнасці Якуба Коласа

2 лістапада адбыўся гарадскі літаратурны вечар, прысвечаны 40-годдзю літаратурна-грамадскай дзейнасці народнага паэта БССР, лаўрэата Сталінскай прэміі, акадэміка Якуба Коласа.

За сталом прэзідыума Старшыня Савета Міністраў БССР і сакратар ЦК КП(б)Б тав. П. К. Памаран

Праф. М. Марозаў

„Гамлет“ у тэатры імя Якуба Коласа

Станіслаўскі назваў ролю Гамлета самай цяжкай з усяго сусветнага рэпертуара. Ад актора, які выконвае гэтую ролю, патрабуецца не толькі вялікі тэмперамент, але і шырокі дыяпазон, разнастайнасць эмацыянальных фарбаў і нюансаў. Гамлет—складаны вобраз.

«У каштоўную ваду, прызначаную для кветак, пасадзілі дуб, карнікі дуба разрасліся, і ваза разбілася»,—так пісаў Гётэ аб Гамлеце. Гамлет, паводле тлумачэння Гётэ, — «знадта слабы чалавек, каб жыць у тым жорсткім свеце, у якім яму было суджана нарадзіцца. На кветцы плечы лёг непаспелы цыяр... «Слабасць воли пры ўсведомленні абавязку—вось ідэя гэтага гіганцкага стварэння Шэкспіра—так фармулюваў пункт гледжання Гётэ В. Балінскі ў сваім вядомым артыкуле «Гамлет, драма Шэкспіра, і Мачалаў у ролі Гамлета» (1838 г.). І тут-жа Балінскі заўважыў, што гэтая ідэя з'яўляецца «вяселлем другой». У чым-жа заключаецца гэта гіганцкага стварэння Шэкспіра,—чым аб'ектыўная прычына бяздзейнасці Гамлета? Толькі вывучэнне эпохі Шэкспіра можа даць адказ на гэтыя пытанні.

Гуманісты эпохі Шэкспіра маглі толькі марыць аб беззаганым чалавечым грамадстве. Для Томаса Мора, аўтара «Утопія», гэтае грамадства знаходзілася вядзе на востраве, вадаль ад жывіцы. Гуманісты той эпохі не ведалі і не маглі ведаць шляхоў, якія вядуць да пераўтварэння мары ў сапраўднасць. Гістарычны і не магло быць інакш. Яны толькі ставілі пытанні, але не адказвалі на іх. І гэта нарадзіла ў іх душы пацудоў раздвоенасці, незадаволенасці, пакутавае пацудоў асабістай бяздзейнасці. «Гамлет» адлюстроўвае трагедыю гуманістаў эпохі Шэкспіра. З гісторыі вядома, як бязлітасна распраўлялася з мысленікамі ў эпоху «ранішчэй зары капіталізма». Іх спавалі на вогнішчы, як філосафа Джарджана Бруно, чацвертавалі на плахах, як Томаса Мора, даводзілі да адчаю і пагібелі, як Шэкспіраўскага Гамлета. Гамлет—жывы чалавек сваёй эпохі. І ад актора, які выконвае гэтую складанейшую ролю, патрабуецца, як і скажам, перш за ўсё шматбаковасць. Гэтай шматбаковасцю, без сумнення, валодзе П. Малчанав, які добра іграе Гамлета на сцэне тэатра імя Якуба Коласа.

Вось стаць ён адзінока срод бліскачых карацельскага двара. І вядзе, глядзячы на яго, хая ён не скажы яшчэ ніводнага слова, колькі думак і пацудоў, яшчэ нявясных, яшчэ для яго самога нявырачаных, бурліць у яговай душы. Зацяняецца зноў, хаваючы ад нас караля, каралеву і іх свету. Гамлет—адзін перад заслонай. І тут нібы адбываецца выбух. З гуразей Гамлет-вырываецца, імяна вырываецца, маналог, воўны абурэння і адчаю. І Гамлет, магчыма, не вытрымаў-бы і наляжыў на сябе рукі, калі-б побач не апынуўся яго верны сябра—Гарачыя. З якой глыбокай радасцю сустракае яго Малчанав-Гамлет. Але Шэкспір, геніяльны драматург, не дае нам ані хвілін перапынку. Гамлету ў гэты-ж час наведваюцца аб тым, што каля замку аювачы ходзіць здан яго бацькі. І ў наступнай сцэне Гамлет даведваецца аб жудасным забойстве бацькі. Ад гэтага моманту паводзіны Гамлета робяцца зусім акрэсленымі. Ніяквіць да Клаўдзія якраз праходзіць праз усю ролю. Але, побач з нявісцю, не менш выразна перадае Малчанав і каханне Гамлета да Афеілі і шчыротыя, я сказаў-бы, беражлівыя яго адносіны да маці, і шчырае, вернае сяброўства да Гарачыя. І самае каштоўнае тое, што Гамлет-Малчанав да канца нясе думку. Вось чаму ўдаліся Малчанаву такія, найбольш цяжкія месцы ролі, як маналог «Быць альбо не быць?», або як папучанне Гамлета акторм. І калі апошні раз адцяняецца заслона — у гледачоў сапраўды стварэцца ўражанне, што перад імі прайшла апошняя аб чалавечым жыцці,—страгічная апovesць аб Гамлеце, прынцы дацкім, як назваў Шэкспір вялікі свой твор.

Ігра Малчанова выклікае, аднак, некаторыя прэчванні. Па-першае, ён злыжывае пластыкай, залішне шматлікімі гестамі. У асобных месцах, — і тутарка тут ідзе толькі аб асобных момантах,—яму трэба шукаць большай прастаты, большай натуральнасці. Па-другое, ён вядзе ролю з празмернай эмацыянальнай напружанасцю. Адым словам, акторм яшчэ не усюды ўжываў у ролю, якая, з цягам часу, без сумнення, будзе ўдасканаленая.

Вобраз Гамлета з'яўляецца арганічнай часткай агульнай кампазіцыі спектакля.

Аўтар гэтай глыбока прадуманай кампазіцыі—адзі з буйнейшых нашых шэкспіраўскіх рэжысёраў—В. Бебутаў. Яго пастаноўкі «Гамлета» ў Варонежскім драмтэатры ў 1941 г. і «Караля Ліра» ў Татарскім акадэмічным тэатры ў Казані ў 1945 г. трывала ўвайшлі ў летапіс савецкага шэкспіразнаўства. Але без сумнення, апошняя пастаноўка Бебутава ў Віцебску з'яўляецца самай лепшай, моцнай тэатральнай работай спелага майстра. І справа тут не толькі ў яркіх і выразных мізансцэнах, але перш за ўсё ў глыбокім раскрыцці ідэйнага зместу вялікага твору праз рэзка падкрэсленае супрацьстаўленне Гамлета тупым, карыслівым недалёкім людзям, таму грамадству, якое абкружае яго. Кароль Клаўдзі ўвасабляе гэтую грубожывёльную сілу. Гамлет называе яго «распхнутым ад абжорства і п'янства вылюдкам». Тупую самаздаволеную драпежную прыроду Клаўдзі добра перадае выканаўца гэтай ролі М. Звездачотаў. Але ў Шэкспіра гэты дамінуючы бок вобраза зусім не выключэе таго, што Клаўдзі—хітры і здрадливы злодзей. Прыгледзімся да вобраза Клаўдзі. Ён дзейнічае абходным шляхам. Брата свайго ён забіў не мечам, альбо кінжалам, а патаемна ўліў яму ў вуха атруту. Тонка абаране ён свае правы на прастол у першым сваім маналог, быццам паміж іншым указваючы, што спадчыніцай кароны з'яўляецца Гертруда, адкуль вынікае, што ён як муж—адзіны законны манарх. Ён спрытна ўмее заспакоіць усхваляванага Лэарта, калі той на чале мяцежнага натоўпу ўрываецца ў карацельскі палац. А потым, з наменшай спрытнасцю і здрадливацю нацхоўвае Лэарта на Гамлета. Клаўдзі звычайна іграў альбо грубым зладзею, альбо тонкім хітрым дыпламатам. Але пры трактоўцы шэкспіраўскага вобраза часта карысным бывае закрасціць слова «альбо», змяніўшы яго словам «і». Звездачотаў не зрабіў гэтага, і вобраз атрымаўся ў яго некалькі аднабоковым.

Пуншкі пісаў аб тым, што стварэння Шэкспірам асобы не «тыпы пэўнай палыміясці, пэўнай заганы, але істоты жывыя, з шматлікімі пацудоў, шматлікімі заганамі; абставіны развіваюць перад гледачком іх розна: вобразны і шматбаковы характары». Доказам праўды гэтых слоў з'яўляецца выдатнае выкананне ролі Палонія А. Ільінінскі. Акторм значнага таленту, Ільінінскі стварае вобраз сардэчнага, нястрыманага на язык старога, у якога дзе-ні-дзе бывае прагненне нейкі драпежны рух і лісяў хітрасцю бліснучы вочы. Палоній—падручны Клаўдзі, шпён ад прыроды, які сочыць не толькі за Гамлетам, але і за ўласным сынам, уласнай дачкай. Спалучэнне камячай «сардэчнасці» і злой здрадливаці стварае шматкаляровы сапраўды шэкспіраўскі вобраз.

У гэтым самым спектаклі Ільінінскі іграе ролю І-га грабара. І тут шмат сакавітых фарбаў, сакавітага камізма. Аднак, празмерная буйнаднасць у сцэне грабароў—гэта хутчэй віна пастаноўшчыка, чым выканаўцы,—некалькі псуе ўражанне, адцягваючы ўвагу гледачоў ад шэкспіраўскага тэксту, які гаворыць сам за сябе і не мае патрэбы ў празмерным грэцкім абдырванні, нават пры добрым выкананні такога майстра, як Ільінінскі.

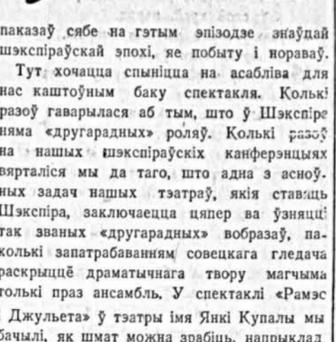
У мяккіх лірычных тонах праводзіць ролю Афеілі М. Бялінская. Добра, што Е. Радзюлоўская-Гертруда не ідзе па шляху змярзлага трагізма, як гэта рабілі шмат якія выканаўцы гэтай ролі. Гертруда, вядома, нічога не ведае аб забойстве яе мужа. Яна палымна і з безпаміці закахалася ў Клаўдзія. Артыстычна трэба яшчэ пашукаць шляхоў, каб паказаць гэтую закаханасць. Наогул, спектакль вызначаецца правільным разуменнем шэкспіраўскага вобразаў. Лэарт (А. Шэлэг) самаздаволены, тупы, абмежаваны малады чалавек. У сучаснай Англіі ён быў-бы заўзятым спартсменам, сталым наведальнікам рэстаранаў і іншых падобных месцаў. Вобраз шчырага, горача аданана Гамлету юнака студэнта Гарачыя стварае Ф. Шмакаў. Але яму, як і Шэлэгу, патрэбна павябавіцца ад залішняй «эдэкламацыі», і быць больш натуральным і простым (знайшоў-жа Шмакаў гэтую падкупную прастату і прадэманстраваў у сцэне смерці Гамлета). Добра іграюць А. Трус маленькую ролю Марцэла,—прадстаўніцка, бывалага ў баях воіна,—і З. Каналенка такую-ж маленькую і на першы погляд зусім непрыкметную ролю хлопчыка-акторма; перад гледачымі паўстае жывы вобраз вядзючай гарэзлівага хлапчука, які з азартным захваленнем выконвае, абуўшы катурны, трагічную ролі, а ў вольныя часны, мабыць, гуляе на вулках у бакі з такімі-ж «сардэкаловамі» як і ён сам. Гэты вобраз застаецца ў памяці. Наогул, прыезд вандруючых актормаў у Эльсінор зроблены вельмі добра. Гэта не толькі маляўнічая, але, гадоўнае, жывая група вобразаў. В. Бебутаў

паказваў сабе на гэтым эпізодзе знайшоў шэкспіраўскай эпохі, яе побыту і порываў. Тут, хочацца спыніцца на асабліва для нас каштоўным баку спектакля. Колькі разоў гаварылася аб тым, што ў Шэкспіра няма «другарядных» ролёў. Колькі разоў на нашых шэкспіраўскіх канферэнцыях вярталіся мы да таго, што адна з асноўных задач нашых тэатраў, якія ставяць Шэкспіра, заключаецца ў тым, каб узяці так званыя «другарядныя» вобразы, паколькі запатрабаваным савецкага гледачка раскрыццё драматычнага твору магчыма толькі праз ансамбль. У спектаклі «Рамэс і Джульета» ў тэатры імя Янкі Купалы мы бачылі, як шмат можна зрабіць, напрыклад, з маленькай «эпізодычнай» ролі акторма. У спектаклі «Гамлет» ч тэатры імя Якуба Коласа ў Віцебску мы з цікавасцю смалі на Марцэла і хлопчыка-акторма. Зрабілася магчымым напісаць аб гэтых ролях. А дзе-ж і калі пісаць аб іх тэатральнай крытыка? У лепшым выпадку Марцэл быў толькі эфектнай фігурай у грэме і даспехах, а хлопчык-акторм зноў-такі фігурай, цікавай толькі сваёй незвычайнасцю. Савецкі тэатр,—наівялічшы ў свеце інтэрпрэтар твораў Шэкспіра,—знаходзіць у іх усё новае крыніцы жывой творчасці. Толькі ў кантэксце гісторыі пастаноўкі «Гамлета» можна патрэбным чынам ацаніць заслугу Бебутава ў вырашэнні найбольш цяжкай задачы сцэнічнай інтэрпрэтацыі Здані. Гэтым вобразу часта надавалі «падобаковыя» таёмныя рысы, якія наогул неўласцівы Шэкспіру. У іншых выпадках імкнуліся ўсяляк завуляваць гэты вобраз, зрабіць яго непрыкметным. Бебутаў, на наш погляд, знайшоў тут правільнае вырашэнне. Здань у гэтым спектаклі—зусім рэальны вобраз, як рэальны вобраз чараўнічых істот у народных казках і легендах. Перад гледачым праходзіць зграбная высокая фігура арантага ў дасяеі воіна; усё ў ім рэальна, і толькі чорны, усцалены залатымі зоркамі плашч прыносіць элемент казачнасці. Гэтую маленькую ролю іграе З. Вялікі. Яму яшчэ належыць папрацаваць над цяжкім маналогам Здані.

Вядома, можна згадзіцца не з усімі трактоўкамі вобразаў у гэтым спектаклі. І. Матусевіч паказвае Озрыка толькі як лілівага-вартлявага прыдворнага. На самай-жа справе Озрык—адзі з давераных Клаўдзія. Неадрама кароль усклаў імяна на яго адзінокае задачу—выклікаць Гамлета на падынак з Лэартам. Озрык—галюўны судзя на падынку; у яго абавязкі, такім чынам, уваходзіў папярэдні агляд зброі. І, урэшце, заўважым, Лэарт, паміраючы, гаворыць Озрыку, што «трапіў ва ўласныя сілкы». Адсюль можна зрабіць вывад, што Озрык ведаў пра тайну атручэння шпай. За балетніцы Озрыка і жэманымі яго гестамі хаваецца чорная задума... У тым-жа спектаклі І. Матусевіч ярка іграе маленькую ролю Луцыяна ў сцэне «мышаложкі».

Афармленнем, якое створана мастаком Е. Бебутавай, мог-бы ганарыцца ўсякі тэатр. Тут шмат сапраўднай творчасці і беззаганнага густу. Гамлет—вырашаны ў стылі поэзія сярэднявечжа з асобнымі элементамі фантастычнай готыкі. Гэта не дакладна зафіксаваная эпоха, механічна запэвачаная з падручнікаў па археалогіі; гэта тое сярэднявечжае, якое жыве ў народных легендах і казках. Бебутава не змалёўвала з археалагічных альбомаў, як часамі робяць тэатральныя мастакі; яна самастойна стварала вобразы. І шмат які з гэтых вобразаў маглі-б служыць ілюстрацыям да народных балад, аб блізкасці якіх да творчасці Шэкспіра не раз пісалі савецкія даследчыкі. «Гамлет» вырашаны мастаком не ў фарбах жалобя, як звычайна, а ў светлых і ясных тонах. Ніяк нельга абыйсці маўчаннем добрую работу дэкаў тэатра, якія ўключылі шмат творчай і добрадуманай працы ў выкананне досыць складанага,—асабліва ва ўмовах маленькай сцэны Віцебскага тэатра,—афармлення спектакля.

Савецкі гледач высока ацэньвае Шэкспіра—вялікага мастака і вялікага гуманіста. Аб велізарнай яго папулярнасці ў нашай краіне гаворыць той факт, што асобныя п'есы Шэкспіра перакладзены на дваццаць сем моў народаў Савецкага Саюза. Да апошняга часу беларускі тэатр амаль што не ўдзельнічаў у агульнай рабоце савецкага тэатра над Шэкспірам. Але воль перады, адзі з другім, ажыццэлены два добрыя шэкспіраўскія спектаклі на беларускай мове: «Рамэс і Джульета» ў Мінску і «Гамлет» у Віцебску.

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР А. Глебаў за работай над вобразам К. Маркса.

Сход у кансерваторыі

Гэтымі днямі адбыўся агульны сход прафесарска-выкладчыцкага і студэнцкага складу Беларускай Дзяржаўнай кансерваторыі і музычнага вучылішча, прысвечаны пастаноўкам ЦК ВКП(б) аб літаратуры, тэатры і кіно.

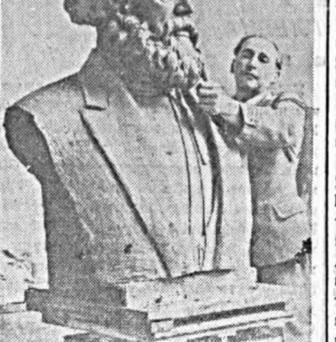
З дакладам «Пастаноўкі ЦК ВКП(б) і задачы музычных навучальных устаноў Беларусі» выступіў дацэнт Б. Смольскі.

У спрэчках па дакладу прынялі ўдзел прафесар А. Амітон, кампазітар В. Яфімаў, выкладчыкі С. Маркоўскі, Р. Маўшоўскі, студэнты А. Ваксер, М. Варонія і іншыя.

СТУДЫЯ ПРЫ ДОМЕ НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ

Пры Брэсцкім Доме народнай творчасці пачала працаваць студыя выяўленчага мастацтва, якую ўзначальвае мастацтвавед М. Чураба. У студыі займаецца бад адрыву ад вытворчасці 21 чалавек. Побач з практычнымі заняткамі студыіцы, вывучаюць тэорыю і гісторыю мастацтва. Пяпер яны падрыхтоўваюцца да аўдэафоннай выстаўкі народнай творчасці. Сярод работ паводле свайго выканання вызначаюцца кампазіцыі Пярунова «Сямейнае шчасце», Шапкіна «У кузні», Цыбульскага «Пяцідынак» і інш.

(Наш кар.)

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР А. Глебаў за работай над вобразам К. Маркса.

Кампазітары абмяркоўваюць новыя творы

У Саюзе савецкіх кампазітараў БССР адбылося чарговае праслухоўванне і абмеркаванне новых твораў беларускіх кампазітараў. На паседжанні разглядаліся 24 прэлюдыі для фортапіяна П. Падкавырава і 1-ая сімфонія А. Багатырова.

Прэлюдыі для фортапіяна выканалі піяністы Т. Седанкіна і Е. Эфрон. Пасля праслухоўвання разгарнуліся спрэчкі.

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР Я. Цікоцкі адзначыў, што новыя прэлюдыі П. Падкавырава — цікавыя фортапіяныя творы. Іх можна падзяліць на 2 часткі — мінорую, дзе адчуваецца сум і туга, і другую — мажорную, дзе адчуецца перавага аптымістычнаму пацудоў. На некаторых прэлюдыях адчуваецца ўплыў музыкі Скрабіна і Лядова. Але гэта не простае запэвачанне, а творчае асэнсаванне рускай музычнай спадчыны. Разглядаючы кожную прэлюдыю паасобку Я. Цікоцкі заўважыў, што гэтыя творы знаходзяцца на досыць высокім прафесійным узроўні. У першых паасобках прэлюдыях крыху залішне суму, аптымістычна тэма павіна і тут адчувацца больш выразна. За тое ў другой частцы мажорная, пераможная тэма ішчы раз гучыць нават эпічна. Гэта датычыцца прэлюдыі № 18, 19 і 20, што напісаны ў беладным стылі і ў ладавай будове якіх можна заўважыць здаровы ўплыў народнай песні.

У некаторых з іх адчуваецца вяселлюсць, жартаўлівасць, светлыя і празрыстыя матывы.

— Усе 24-ы фортапіяныя творы—гаворыць музыкантаўца Б. Смольскі,—прысякнуты тэмамі-барыццым і перамогі. Калі ў першых прэлюдыях адчуваецца сум і галоўнай тэмай іх з'яўляецца тэма пакут, дык у астатніх яна саступае месца аптымістычнай тэме, тэме барацьбы і, нарэшце, тэме перамогі, якая пададзена ва ўрачыстым плане.

Прэлюдыі звязаны з сучаснасцю. Б. Смольскі зрабіў аналіз паасобных прэлюдыяў. Ён адзначыў іх віртуознасць, празрыстасць, ігрывасць.

Прадстаўнік фабрыкі гуказапісу Д. Галілін, адзначыўшы, што прэлюдыі стаяць на ўзроўні сапраўднага прафесіяналізма, галоўным чынам спыніўся на іх недахопах.

— У некаторых прэлюдыях П. Падкавырава,—сказаў ён,—адчуваецца ўплыў Д. Шостакавіча, музыка нагтулькі ускладнена, што яны робяцца цяжкімі для выканання на фортапіяна. /8-я прэлюдыя асабліва/ Некаторыя прэлюдыі гучаць як эцюды, эскізы, карацей кажучы, накіды на задзеяную тэму, якая яшчэ качаткова не распрацавана.

(Наш кар.)

Кампазітары абмяркоўваюць новыя творы

У Саюзе савецкіх кампазітараў БССР адбылося чарговае праслухоўванне і абмеркаванне новых твораў беларускіх кампазітараў. На паседжанні разглядаліся 24 прэлюдыі для фортапіяна П. Падкавырава і 1-ая сімфонія А. Багатырова.

Прэлюдыі для фортапіяна выканалі піяністы Т. Седанкіна і Е. Эфрон. Пасля праслухоўвання разгарнуліся спрэчкі.

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР Я. Цікоцкі адзначыў, што новыя прэлюдыі П. Падкавырава — цікавыя фортапіяныя творы. Іх можна падзяліць на 2 часткі — мінорую, дзе адчуваецца сум і туга, і другую — мажорную, дзе адчуецца перавага аптымістычнаму пацудоў. На некаторых прэлюдыях адчуваецца ўплыў музыкі Скрабіна і Лядова. Але гэта не простае запэвачанне, а творчае асэнсаванне рускай музычнай спадчыны. Разглядаючы кожную прэлюдыю паасобку Я. Цікоцкі заўважыў, што гэтыя творы знаходзяцца на досыць высокім прафесійным узроўні. У першых паасобках прэлюдыях крыху залішне суму, аптымістычна тэма павіна і тут адчувацца больш выразна. За тое ў другой частцы мажорная, пераможная тэма ішчы раз гучыць нават эпічна. Гэта датычыцца прэлюдыі № 18, 19 і 20, што напісаны ў беладным стылі і ў ладавай будове якіх можна заўважыць здаровы ўплыў народнай песні.

У некаторых з іх адчуваецца вяселлюсць, жартаўлівасць, светлыя і празрыстыя матывы.

— Усе 24-ы фортапіяныя творы—гаворыць музыкантаўца Б. Смольскі,—прысякнуты тэмамі-барыццым і перамогі. Калі ў першых прэлюдыях адчуваецца сум і галоўнай тэмай іх з'яўляецца тэма пакут, дык у астатніх яна саступае месца аптымістычнай тэме, тэме барацьбы і, нарэшце, тэме перамогі, якая пададзена ва ўрачыстым плане.

Прэлюдыі звязаны з сучаснасцю. Б. Смольскі зрабіў аналіз паасобных прэлюдыяў. Ён адзначыў іх віртуознасць, празрыстасць, ігрывасць.

Прадстаўнік фабрыкі гуказапісу Д. Галілін, адзначыўшы, што прэлюдыі стаяць на ўзроўні сапраўднага прафесіяналізма, галоўным чынам спыніўся на іх недахопах.

— У некаторых прэлюдыях П. Падкавырава,—сказаў ён,—адчуваецца ўплыў Д. Шостакавіча, музыка нагтулькі ускладнена, што яны робяцца цяжкімі для выканання на фортапіяна. /8-я прэлюдыя асабліва/ Некаторыя прэлюдыі гучаць як эцюды, эскізы, карацей кажучы, накіды на задзеяную тэму, якая яшчэ качаткова не распрацавана.

(Наш кар.)

Аб паасобных недахопах, недапрацаванасці гэтых твораў гаварыў і Д. Лукас. Ён таксама як і папярэднія прамоўцы адзначыў каштоўнасць прэлюдыяў, асабліва для фортапіяна музыкі, у галіне якой, наогул, напісана мала твораў беларускімі кампазітарамі.

У заключэнні выступіў старшыня Саюза савецкіх кампазітараў БССР, заслужаны дзеяч мастацтва БССР, лаўрэат Сталінскай прэміі А. Багатыроў.

— Я лічу,—гаворыць Багатыроў,— што прэлюдыі Падкавырава — гэта каштоўны ўклад у нашу савецкую фортапіянную музыку. Тут, як і ва ўсіх іншых творах П. Падкавырава — своеасаблівы стыль, своеасабліва музыкальная мова. У гэтай мове адчуваецца інтэрнацыяналізм, хай ў некаторых мясцінах выразна гучаць матывы беларускіх народных песень. Аднак, яны па-майстэрску ўплечены ў ладавую будову твора, што адразу не размяжуе, дзе мелодыя аўтара, дзе — народная. Гэта значыць, што кампазітарам усё асэнсавана.

Пасля абмеркавання новых прэлюдыяў П. Падкавырава былі праслуханы ў фортапіянальным выкананні 1-ая сімфонія А. Багатырова (піяністка Е. Эфрон).

Кампазітар Р. Пукста адзначыў, што найбольшай законнасцю вызначаецца другая частка сімфоніі. Гэта праграмавая сімфонія, яна яўнае беларускае прыроду, апявае наша радаснае савецкае жыццё. Аднак у некаторых яе частках адчуваецца ўплыў украінскай народнай песні і твораў Барадзіна, асабліва яго «Багатырская сімфонія». Паводле аркестроўкі, якую мы прагледзелі тут белга, яна даволі цікавая для сімфанічнага аркестра.

Музыкантаўца С. Ніснечы гаварыў аб удалым спалучэнні ў сімфоніі народнай беларускай песні з прафесійнай музыкой. Тое, што сімфонія напісана ў трох частках, гэта ніколі не перашкаджае кампазітару поўна выказаць сваю думку і зрабіць не заканчонай.

Д. Галілін адзначыў складанасць аркестроўкі сімфоніі, але разам з тым укажаў, што слухачына яна добра.

Кампазітары Я. Цікоцкі, Д. Лукас, П. Падкавыраў падтрымалі думкі, выказаныя папярэднімі прамоўцамі.

Саюз савецкіх кампазітараў БССР праслуханы і абмеркаваны творы П. Падкавырава і А. Багатырова рэкамэндаваў для выканання Беларускай Дзяржаўнай Філармоніі, да вядування — Беларускаму Дзяржаўнаму Выдавецтву і для запісу — брыгадзе фабрыкі гуказапісу.

ВЫКАРАНІЦЬ НЕДАХОПЫ

На працягу трох дзён у Дзяржаўным юрэйскім тэатры БССР адбыўся сход на якім работнікі тэатра абмяркоўвалі пастаноўкі ЦК ВКП(б) «Аб часопісах «Звезда» і «Ленінград», «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго палепшэнню» і «Аб кінофільме «Большая жизнь».

З дакладам аб задачах тэатра ў сувязі з гэтымі пастаноўкамі выступіў мастацкі кіраўнік тэатра народны артыст БССР В. Галаўчынер.

Ён адзначыў, што з дзесяці спектакляў, пастаўленых тэатрам за час вайны, толькі тры—«Помста», «Вока за вока» і «Так і будзе»—прысвечаны паказу пацудоў сучаснасці. Прычым, гэтыя спектаклі не могуць ісці на сцэне тэатра з прычыны іх дрэннай пастаноўкі і афармлення. Кіраўніцтва тэатра зрабіла памылку, калі даручыла пастаноўку спектакляў «Вока за вока» і «Так і будзе» другаряднаму рэжысёру А. Штэйну. В. Галаўчынер вымушаны быў прызнаць, што ён, як мастацкі кіраўнік тэатра, нічога не зрабіў, каб выправіць гэтыя хыбы.

Далей дакладчык адзначыў, што спектаклі «Суламіф», «Бар Кохба», «Цвей кулімелех» не выхоўваюць савецкага гледача ў камуністычным духу, а таму яны і непатрэбны тэатру. Ён прызнаў неабходнасць перапрацоўкі спектакля «200.000», «Захараваны кравец», «Гарэзлівая нявеста», «Без віны вінаватыя».

Дакладчык падрабязна аналізаваў спектаклі «Музыкант» С. Галкіна і «Тэма-малочнік» Шолам-Алейхеа, якія, на яго думку, хварэюць на нацыяналістычныя тэндэнцыі.

— Героі гэтых спектакляў,—сказаў ён,—церпяць жорсткі нацыянальны прыгнёт, але не ўступаюць у барацьбу з сацыяльным строем, які нарадзіў гэты прыгнёт. Спектаклі нясцў на сабе нацыянальную абмежаванасць, песімізм.

Пасля даклада разгарнуліся агульныя спрэчкі.

— На працягу апошніх год мастацкі кіраўнік тэатра В. Галаўчынер культываваў няправільныя тэндэнцыі ў адносінах да савецкай п'есы,—пачаў сваё выступленне заслужаны артыст БССР М. Мойн.—У выніку гэтага мы не можам пацудоў свой першы паспяваем сезон у Мінску, бо няма ў рэпертуары тэатра савецкіх спектакляў.

У свой час мы ўказвалі яму на яго непавагу да п'ес на сучасную тэму, але ён, як мастацкі кіраўнік, не праслухоўваўся да нашага голасу.

Аб зьяважлівых адносінах да савецкай п'ес